

4) значущість результатів коефіцієнтного аналізу грошових потоків підприємства набуває більш виразного характеру в умовах використання сучасних інформаційних технологій.

Література

1. Ясишена В.В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств // Економічний простір. — 2008. — №16. — С. 123—131.
2. Надточій С.І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними // Формування ринкових відносин в Україні. — 2006. — №7—8. — С. 8—12.
3. Волощук Л.О., Скаленко О.В. Удосконалення методичного забезпечення аналізу грошових потоків та інвестиційної діяльності промислового підприємства як складових оцінки його фінансового стану // Труды Одесского политехнического университета. — 2009. — №1—2. — С. 256—262.
4. Плікус І.Й. Аналіз грошових потоків автотранспортного підприємства // Регіональні перспективи. — 2002. — №5. — С. 54—58
5. Шевчук Л.І. Етапи аналізу грошових коштів і грошових потоків: [Електронний ресурс] // <http://www.lib.ua-ru.net/inode/33572.html>
6. Баиштова К.О. Аналіз грошових потоків підприємства та шляхи їх оптимізації: [Електронний ресурс] // www.tempus.novsu.ru/file.php
7. Ключан В.П., Костаневич Н.І. Аналіз грошових потоків сільськогосподарського підприємства // Економіка АПК. — 2007. — №9. — С. 56—60.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2011 р.

УДК 657

М.Г. Кірданов, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ВПЛИВ НОРМ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

АННОТАЦИЯ. Рассматривается проблема влияния норм Налогового кодекса на методики бухгалтерского учета расходов и доходов и формирования финансового результата.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Налоговый кодекс, бухгалтерский учет, расходы, доходы, финансовый результат.

ABSTRACT. It is examined the problem of Tax code standards influence on the expenditure cost and revenue accounting methods and the problem of the financial result forming.

KEY WORDS: Tax code, accounting, expenditures, revenues, financial results.

АНОТАЦІЯ. Розглядається проблема впливу норм Податкового кодексу на методику бухгалтерського обліку витрат і доходів та формування фінансового результату.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Податковий кодекс, бухгалтерський облік, витрати, доходи, фінансовий результат.

З 01.04.2011 р. набрали чинності норми Податкового кодексу України щодо оподаткування прибутку підприємств. Вони істотно відрізняються від правил оподаткування прибутку, що діяли до 01.04.2011 р. Змінився концептуальний підхід: якщо до 01.04.2011 р. поняття «доходів» і «витрат» для цілей оподаткування прибутку мали специфічне, «податкове», трактування і за методикою обрахунку не були безпосередньо пов'язані із відповідними бухгалтерськими рахунками, то з 01.04.2011 р. визначення оподатковуваного прибутку ґрунтується на бухгалтерських витратах і доходах з певними податковими коригуваннями методики їх формування.

У зв'язку з цим постає проблема впливу норм Податкового кодексу на методику відображення витрат і доходів та формування фінансового результату в бухгалтерському обліку.

Аналіз фахових джерел показав, що на даний час можливість такого впливу і його наслідки ще не стали предметом досліджень спеціалістів, котрі поки що зосередилися на загальному коментуванні податкових новацій. А проблема залежності методики бухгалтерського обліку від податкових підходів є актуальним питанням облікової практики.

Тому доцільним є розгляд сутності відмінностей у підходах до формування інформації про витрати і доходи в бухгалтерському обліку та згідно з нормами Податкового кодексу і аналіз впливу цих відмінностей на методику бухгалтерського обліку витрат і доходів та формування бухгалтерського фінансового результату.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансовий результат діяльності, доходи та витрати підприємства визначають відповідні П(С)БО [1—4].

Визначення фінансового результату — прибутку або збитку — за звітний період ґрунтується на дотриманні принципів нарахування і відповідності при відображенні і зіставленні одержаних доходів і понесених витрат.

Критеріями визнання доходу в бухгалтерському обліку є:

1) збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке зумовлює зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників);

2) можливість достовірної оцінки доходу.

Критеріями визнання витрат у бухгалтерському обліку є:

1) зменшення активів або збільшення зобов'язань, яке зумовлює зменшення власного капіталу (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення власниками);

2) можливість достовірної оцінки витрат.

Згідно з принципом нарахування доходи і витрати, тобто збільшення (зменшення) активів та зменшення (збільшення) зобов'язань, мають відображатися в обліку в момент виникнення, а не в момент надходження (сплати) грошей.

Таким чином, дотримання принципу нарахування та обумовлених критеріїв визнання надає право визнавати і відображати в бухгалтерському обліку доходи та витрати, а дотримання принципу відповідності забезпечує формування в бухгалтерському обліку інформації про прибуток (збиток), одержаний підприємством за звітний період.

Відповідно до цих принципів і критеріїв побудовано методика формування і відображення в системі бухгалтерських рахунків доходів, витрат, фінансових результатів діяльності.

Прийнятий Податковий кодекс [5] для цілей визначення оподатковуваного прибутку використовує категорії доходів і витрат, що, як зазначалося вище, відповідають аналогічним категоріям у бухгалтерському обліку. Тобто, на рівні змісту понять «доходи» і «витрати» відбулося зближення бухгалтерського обліку і податкових розрахунків оподатковуваного прибутку. Хоча слід зазначити, що в Податковому кодексі є стилістично неточні визначення, які потрібно привести у відповідність із термінологією бухгалтерського обліку. Наприклад [5]:

а) п. 135.4 — «дохід від операційної діяльності... включає дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг...». Потрібно додати, що «включає дохід від реалізації готової продукції»;

б) п. 138.1.1. — «витрати операційної діяльності включають: собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг...». Потрібно додати, що «включає собівартість реалізованої готової продукції»;

в) паралельно використовуються терміни «основні фонди» та «основні засоби» тощо.

Але на рівні методики між бухгалтерським обліком і податковими розрахунками доходів і витрат виникла розбіжність: склад доходів і витрат, що враховуються (не враховуються) для цілей оподаткування відрізняється від складу доходів і витрат, що визнаються в бухгалтерському обліку відповідно до критеріїв визнання доходів і витрат.

Ця невідповідність має «подвійний характер»: 1) є позиції, що визнаються доходами і витратами в податкових розрахунках, але не визнаються доходами (витратами) в бухгалтерському обліку і навпаки: 2) є позиції, що не визнаються доходами (витратами) в податкових розрахунках, але визнаються доходами (витратами) в бухгалтерському обліку.

Приклади щодо доходів.

Визнаються доходами в Податковому кодексі, не є доходами в бухгалтерському обліку:

1. п. 135.5.5 — «доходом є суми поворотної фінансової допомоги, отриманої платником... у звітному періоді, що залишилися неповернутими на кінець такого звітного періоду».

Не визнаються доходами в Податковому кодексі, є доходами в бухгалтерському обліку:

1. п. 136.1.10 — суми отриманого емісійного доходу;

2. п. 136.1.12 — «дивіденди, отримані платником податку від інших платників податку, у випадках передбачених...»;

3. п. 136.1.16 — «вартість основних засобів, безоплатно отриманих... з метою здійснення їх експлуатації у таких випадках...».

Приклади щодо витрат.

Визнаються витратами в Податковому кодексі, не є витратами в бухгалтерському обліку:

1. п. 138.10 — загальновиробничі витрати в повній сумі віднесено до витрат звітного періоду.

Не визнаються витратами в Податковому кодексі, є витратами в бухгалтерському обліку:

1. п. 139.1.1 — витрати на «...організацію та проведення прийомів, презентацій, свят та відпочинку...»;

2. п. 139.1.11 — «суми штрафів... неустойки чи пені... які підлягають сплаті платником податку»;

3. п. 139.1.12 — «витрати, понесені у зв'язку з придбанням товарів... у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок...»;

4. п. 140.1.2 — обмеження щодо віднесення на витрати нарахованого роялті;

5. п. 140.3 — невиключення до витрат суми «фактичних втрат товарів, крім втрат у межах норм природного убутку чи технічних (виробничих) витрат»;

6. п. 144.3 — «не підлягають амортизації... витрати на придбання... невикробничих основних фондів...».

Деякі позиції по доходах і витратах нечасто трапляються в господарській практиці більшості підприємств і тому пов'язана з ними розбіжність між Податковим кодексом та бухгалтерським обліком здається, на перший погляд, неістотною, інші — постійно або часто мають місце в господарській діяльності (загально-виробничі витрати, амортизація невикробничих основних засобів) і тому пов'язана з ними розбіжність має серйозний практичний характер. Але в обох випадках розходження між податковими розрахунками та бухгалтерським обліком доходів і витрат стосуються принципів і критеріїв визнання доходів і витрат, прийнятих у бухгалтерському обліку.

Як вплине наявність таких методологічних розходжень стосовно доходів і витрат на практику ведення бухгалтерського обліку?

Теоретично можливе паралельне ведення обліку доходів і витрат за методологією стандартів бухгалтерського обліку і податкових розрахунків доходів і витрат за правилами Податкового кодексу. Але вести два обліки доходів і витрат бухгалтерії підприємств у своїй більшості не будуть через витратність такої процедури. Оскільки порушення податкового законодавства карається штрафами, а недотримання методики бухгалтерського обліку жодних санкцій поки що не тягне, то, зрозуміло, що в бухгалтерському обліку доходи і витрати формуватимуться відповідно до вимог Податкового кодексу. Звідси, фінансовий результат за податковими розрахунками буде одночасно і бухгалтерським фінансовим результатом.

Для згладжування різниці між методикою бухгалтерського обліку доходів і витрат та податковими правилами їх формування до відповідних стандартів бухгалтерського обліку вносяться доповнення, котрі передбачають надання деяким правилам податкових розрахунків доходів і витрат статусу одного з варіантів їх бухгалтерського обліку. Але оскільки неможливо зробити тотожними методику бухгалтерського обліку доходів і витрат та правила податкового розрахунку фінансового результату, то на практиці матиме місце невідповідність між сумами доходів і витрат, фактично відображених у бухгалтерському обліку, і величиною доходів і витрат, які є такими згідно з принципами їх визнання в П(С)БО.

Таким чином, прийняття Податкового кодексу визначає орієнтацію методики бухгалтерського обліку доходів і витрат та визначення фінансового результату на вимоги податкового законодавства. Звідси, фінансовий результат діяльності підприємства формуватиметься значною мірою під впливом фіскальних правил, встановлених державою, що зменшить його цінність як показника, потрібного для задоволення інформаційних потреб користувачів, котрим необхідно обґрунтовувати економічні рішення щодо підприємства.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87. — www.zakon1.rada.gov.ua
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87. — www.zakon1.rada.gov.ua
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. — www.zakon1.rada.gov.ua
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318. — www.zakon1.rada.gov.ua
5. Податковий кодекс України: Постанова Верховної Ради України від 02.12.2010 р. №2755-VI. — www.zakon1.rada.gov.ua

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2011 р.

УДК 657:22

В.Б. Кириленко, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ РИЗИКІВ У БАНКАХ

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются вопросы Базеля 2, по которым определяются минимальные требования к объему собственного капитала банка и совершенствования системы управления рисками в банках. Выделяются проблемы украинских банков на пути к переходу на требования Базель 2.